

KLOBA (82) *sb f*

f (80), *m* (2) [*w funkcji n-pers*].

kloba (56), **kluba** (23), **kłoba** (3); *kloba* *RejRozpr*, *LibMal* (2), *Diar*, *GroicPorz*, *RejWiz*, *OrzRozm* (5), *BielKron* (3), *GórnDworz* (2), *BielSat*, *KuczbKat*, *RejZwierc* (6), *BielSpr*, *HistHel*, *MycPrz* (3), *CzechRozm* (3), *PapRpan*, *KarnNap*, *ModrzBaz* (2), *SkarŻyw*, *StryjKron*, *WisznTr*, *PudłFr*, *KlonKr* (2), *PowodPr*; *kluba* *KochZg*, *BudBib*, *SkarJedn*, *KochPs*, *GórnRozm* (2), *ActReg* (2), *Calep*, *GrochKal*, *JanNkar*, *SarnStat*, *VotSzl*, *CiekPotr*, *CzahTr* (3), *PaxLiz* (3); *kłoba* *RejKup*; *kloba* : *kluba* : *kłoba* *RejZwierc* (2 : - : 1), *Mącz* (3 : - : 1), *OrzQuin* (2 : 1 : -), *BiałKat* (5 : 1 : -), *Oczko* (1 : 1 : -).

-ó- (9), -o- (4); -ó- *OrzQuin* (2), *Oczko*, *PudłFr*; -ó- : -o- *Mącz* (1 : 3), *BiałKat* (4 : 1); *a jasne*.

sg N *kłoba* (3). \diamond *G* *kłoby* (22). \diamond *D* *kłobie* (1). \diamond *A* *kłobę* (20). \diamond *I* *kłobą* (4) [*w tym*: -a (1)]. \diamond *L* *kłobie* (29). \diamond *pl A* *kłoby* (3).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. *Metalowy uchwyt wagi, z którym pokrywa się języczek, gdy waga jest w równowadze; trutina* *Mącz*, *Cn*; *aequamentum, ansa in medio lingulata, foramen per quod transit lingula, librile iugum librae, scapus Cn* (65) :

Frazy: »waga w klobie stoi, stojąca« = *aequilibrium, libramentum, sacoma* *Mącz* (1 : 1): *Sacoma*, *Wagá* w klobie *ftoyąca/ prawa wagá*. *Mącz* 363d, 192c.

»waga (co) z kloby wybija« = *waga (jest) celowo źle wyważona* (2): (*nagł*) *Wagá* pod *Rátufzem*. (-) *PAttrz* pilno ná tę wagę/ *gdy s kłoby wybiya/ Iż ią zowá fáłszywą/ kiedy fwoy krysi miya*. *RejZwierc* 111v, 102.

Zwroty (wszystkie dotyczą wyobrażenia wagi, na której waży się wartości niematerialne): »[co] z kłoby mijac« = *być cięższym, przeważać* (1): *Iedno łczyra fláchetność á oná ona cnotá/ Ktora y Dyámenty y błýszczące złotá/ Gdyby byłá ná wadze bárzo s kłoby mijá* *RejWiz* 7.

»z kłoby skoczyć« = *być lżejszym, dać się przeważyc* (1): *ktory [bliźni] bys z nim fiadł ná wagę/ dáleko zacnieyłzy ieft á niżli thy v Páná fwego/ á pewnie żebyś dáleko s kłoby fkoczył*. *RejZwierc* 69.

»z kłoby wybijać« = *być cięższym, przeważać* (4): *RejKup* aa7v; *Wagá tá ząwždy miewa mocne łzroby/ Gdzye łpráwiedliwość áż wybija s kłoby*. *RejZwierc* 212, 36v, 260v.

Wyrażenie: »kłoba u wáżki« (1): *Trutina*, *Wagá/ złota wáżka/ teź kłobá v wáżki*. *Mącz* 467b.

Przen (49) :

a) *Wzajemny stosunek dwóch elementów, zwłaszcza równoważność* (9) :

Fraza: »w klobie stanie« = *na jedno wyjdzie* (1): *A łnadz co vtráciłz ná to Kupiłby ták wiele zá to Bo gdy przydzie ná iednánie Przedłięć woney klobie łtánie* *RejRozpr* F2.

Zwroty: »[być] w rownej klobie« = *być jednakowo traktowanym* (1): *s niego y złé/ y dobré: w równej kłobie v niego/ to ieft/ źle czynić y dobrze* *BiałKat* 218v.

»nie w klubie stać« = *być w różnej sytuacji prawnej i życiowej* (1): *Przypátrrze łię tu/ iáko cí dwa nie w klubie łtoią/ bo iednemu iákoby nic/ połtrádác trołżkę máiętności [...]/ á owemu o włyzyłko idźie zaráz gdy zábije* *GórnRozm* B4.

»w jedną klobę wkładać (*a. pokładać*)« = *jednakowo traktować* (2): Gdybymci Iezulá Chriftułá gołym człowiekiem/ iáko ktorego inżego pokládał y wespółek go w iedną klobę z innymi ludzmi grzeźnymi [...] zárowno ważył y w iedną iákom rzekł klobę wkládał *CzechRozm* 65v.

»z kloby wybijać« [*w tym: kogo, co* (2)] = *przewyższać, mieć przewagę, górować* [szyk zmienny] (4): *OrzRozm* A2v; Wiémy co vmieią Seymiki/ ná których/ duży łábégo/ śmiály mądrégo/ łatwie z kluby łwéy wybija/ ku swoiemu pożytku Seymikiem kieruiąc. *OrzQuin* D; kthore to załugi/ ták záwdy máią być łczodrze płáczone/ iżby hoyność/ á nagrodá zá nie/ rychley wybijáła s kloby/ niźliby co niedoważác miáła. *GórnDworz* Hh7, L12v.

b) Niezmiennosc (7) :

Zwroty: »być w jednej klobie« (1): Ale gdy Krol bądź Hetman łerce ma Lwie w łobie/ Záwłze iest myłł tákiego práwie w iedney klobie. *MycPrz* I C4.

»w (swey *a. tej(że)*) klobie stać, zosta(wa)ć« (3 : 3): *KuczKat* 285; *MycPrz* I [A3]; *BiałKat* 315v; *RejZwierc* 18; iż inne ięzyki wstáwicznie się mięnią á włwey klubie vzywánia ludzkiego łtać nie mogą *SkarJedn* 360; *KochPs* 41.

c) Należyty, pożądaný, pierwotny a więc lepszy stan, norma (28) :

Zwroty. »w sw(oj)ej klobie (być)« (2): ktore [rzeczy] iefłize iáko ma być w łwey klobie będą [*quae si bene constitutae sunt*]/ tedy y oná Rzeczpołpołita [!] dobrze połtánowioná będzie. *ModrzBaz* 4; *PaxLiz* B2v.

»w swą klobę przyść« (1): Którá [*Polska*] w łwą klóbę piérwéy przyść nie może/ Áż święta Cnotá złá niecnotę zmoże. *PudłFr* 9.

»do piérwszej kluby, w piérwszą klobę przywieść (*a. przywodzić*)« [szyk zmienny] (1 : 1): *KarnNap* F2v; przeto té włzyłtkie przywileie náłzé [...] do piérwłzéy kluby przywodziimy [*ad statum priorem reducimus JanPrzyw* 18] *SarnStat* 894.

»przywieść do kluby, w swą klobę« (1 : 1): *KochZg* B; O Murze ławny kráiw Chřeściánłkich/ [...] Kto dżis twe rzeczy chce przywieść do kluby/ Ták náchylone/ ledwie nie do zguby? *GrochKal* 24.

»w swej, rownej klobie sta(n)ć« (4 : 1): *OrzRozm* E; *BiałKat* 386; *RejZwierc* 267v; *JanNKar* C2v; Iż tedy táká niełzczeńna wolność iest przyczyná/ iż v nas áni Bog/ áni wiárá/ [...] áni pokoy połpolity/ w łwey klobie łtać nie może *PowodPr* 62.

»trafić klobę« = *włáściwie rozstrzygnąć* (1): Poradz łie go w czym zechcełz tráfi táką klobę/ Zeć nie poydzye zá iego rádą nic ná zgubę *PaprPan* 13.

»trwác w swojej klubie« (1): Ołtátká łie z Kápláná/ náuczylz przy łlubie/ Iák ten [*stan małżeński*] áże do łmierci: ma trwác w łwoiey klubie. *PaxLiz* Ev.

»w (swą *a. piérwszą*) klobę wprawić (się), wprawiony« [szyk zmienny] (4 : 1): *MycPrz* II C4; Ale awa zechce Pan bóg/ że Król náłz [...] rzeczy té/ które zdawná popráwy wołáią/ łam w łwą klóbę wpráwi. *Oczko* A4; *ActReg* 41; *KlonKr* C2v; *VotSzł* C2v.

»w klobę wstawiac, w klobie postawic« (1 : 1): Ale to iest Exekucya/ która náchylóné ku vpadku Królełtwo/ w iego klóbę włtáwia *OrzQuin* E4v; *ModrzBazStryj* ¶2v.

»wybijác się z kloby« = *źle postępowác* (1): Tákże łie też w łwym łtanie/ nie wybijay s kloby *RejZwierc* 111v.

»z kloby wybijać jednostajnej [co]« = *naruszać (1)*: áby z klóby niewybijał iednoftáynéy/ pożytkiem włáfnym swoim/ Król wolności Bráciéy śwey *OrzQuin* T4.

»z kloby wychodzić« = *źle postępować (1)*: Kto cnoćie nie folguie/ dufáiąc vrodzie. Iuż tám hárdóć przeważa/ iuż s kloby wychodzi *BielSat* N4v.

»wynić z swej kluby« = *stracić znaczenie, upaść (1)*: Gdy vpádły Atheny, Rzym wyfzedł z śwey kluby, SKARB zniśczał *CiekPotr*)?(2).

»z kluby swej wpaść« (1): przy czym pewnie y to łye nie vtái/ który członek nabarziéy z kluby swey wypadłzy/ drugié zá łobą do choroby ciągnie *Oczko* 13.

»w pierwszą klobę koło wystawić« (o fortunie) = *przywrócić poprzednie powodzenie (1)*: Lecz gdy fię [fortuna] iego [Łokietka] potym vzaliłá, Y w pierwżą klobę koło wyftáwiłá. Pomorłkiey ziemie doftał pod Krzyzaki *KlonKr* Ev.

»zostać w pierwszej klubie« (1): Senatorłka tedy powagá/ y Krolewłka włádza/ miáláby zoftác wpierłzey [!] klubie *GórnRozm* M4.

Szereg: »kloba i miara« (1): ták iákoby te trzy główe rzeczy/ w klobie y w mierze śwey porządnie závłze w Polłzce ftály *OrzRozm* E.

d) Kolejność, termin (2) :

Zwrot: »w swoję klobę przyść« = *znaleźć się na właściwym miejscu układu chronologicznego (1)*: ácz iednák dzieie y łpráwy Litewłkie poydą śwym torem/ ále nie według porządku Xiążąt/ który potym w swoję klobę przydzie/ y tym przerwáním [...] pewniełzy fię porządek łprawy Hiłtoriy Litewłkich vgruntuie *StryjKron* 288.

»w swoję klobę wpaść« = *odbyć się we właściwym terminie (1)*: tám iuż wyłózony Sąd dla wielkiego Sądu Burgráblkiego ginie/ áż potym w swoję klobę po drugich dwu niedzielách wpádnie *GroicPorz* 1.

e) Zmienność, niepewność (o fortunie, losie) (3) :

Frazy: »w klobie fortuna stanie« = *poszczęści się komuś (1)*: byłmy teź dobrze bitwy wygráli/ niemożem być bez wielkiey łzkody w ludziech/ gdy w klobie fortuna łtanie/ á iefli z kloby wynidzie/ będzie ználzym złym *BielKron* 257.

»fortuna z kloby wynidzie« = *nie poszczęści się (1)* *BielKron* 257 cf »w klobie fortuna stanie«.

Wyrażenie: »kloba fortuny« (1): Przeto bądź závždy ftály thák w przeciwnych/ iáko y w fortunnych rzeczach: boć tho iefł wola bóza: áby pod tą klobą fortuny tu żywiác/ przez ty przypadki docześné byłeś polerowan. *BiałKat* 208v.

a. Pion, prostopadłe do powierzchni ustawienie (5) :

Zwrot: »naciągać, wstawiać w klobę swą« = *prostować (1 : 1)*: y ták pewnie vczynicie/ iáko by vczynił on niebáczny Cieślá/ który náciągáiąc dom niebácznie náchylony w klobę śwą przeciągnáwłzy go ná drugą łtronę/ z gruntu by dom włzyłtek wywrocił. *OrzRozm* B2v, B3.

Przen (1) :

Zwrot: »naciągnąć ku klobie pierwszej« = *naprawić (1)*: ále iákoby iá [Polskę] náciągnąć ku klobie pierwłzey/ trzeba by nam ku temu/ onych łtárych Lykurgow *OrzRozm* D2.

α. Zenit (2) : Gdy iuż łłóńce w śwey klobie/ iuż dobre południe *HistHel* C.

Przen: *Wiek dojrzały (1) :*

Fraza: »lata z kloby wychodzą« = *człowiek się starzeje (1)*: Porucząm tho potym komu inżemu młodszemu pić z gotowym podaniem drogi/ gdyż iuż moje látá s kloby wychodzą/ ták iż mużę fie iuż przelieć s koniá ná woz *BielKron* Mmmm2.

2. *Krążek z wyżłobionym na obwodzie rowkiem na sznur, blok służący do podnoszenia w górę ciężarów; ergata Mącz; antlia Calep; artemon, rechamus, trochlea Cn (3)* : Ergata, Wagá/ Klobá álbo koło nieyákie/ którym ciężkie burdy á brzemioná wzgorę wściągaya/ żoraw náfi zowá. *Mącz* 107d; á ná drugi koniec deski/ ípuścili wielkie drzewo/ kthore klobá wznosili *BielSpr* 61v; Antlia – Kliuba, inřtrument ktorim wode wicziagá iakieřá kołowroti. *Calep* 78a.

3. *Dyscyplina, rygory, przepisy, zasady; ucisk, ciężkie położenie [znaczenie przenośne pochodzące od nie zaświadczonego u nas znac. 'przyrząd do krępowania, wiązania ludzi'; fidiculae, instrumentum tortorum e nervis a. e funibus Cn] (12)* : Wtęy klubie rozumięty być ty słowá iego y íprawy. [*Dotyczy boskiej i ludzkiej natury Chrystusa.*] *BiałKat* 86.

Zwroty: »być w klubie« = *znajdować się w ciężkim położeniu (1)*: Wiakimem ia teraz iest y rzeczy moje klubie? baczyc niemogę aby się było czym chlubic *ActReg* 160.

»w klubę [czego] przywieść« = *podporządkować zasadom (1)*: ácz to oni tám o Ebraizmiech (iako ie zowá/ áby ie wklubę názego ięzyka przywieść) rozumieją. *BudBib* b3.

»majętność w klubie trzymać« = *oszczędnie gospodarzyć (1)*: Máiętność ípráwuiać/ ták opátrna byłá/ W klubie zwykley trzymáiać/ nic nie rořprořyřá. *PaxLiz* E.

»w klobę wprawić« = *podporządkować (2)*: vkroćił obyczáie řwoie/ y wklubę ie bogoboynořci wpráwił. *SkarŻyw* 352; *CzahTr* I.

»wychodzić z własnej kloby« = *być zagmatwanym, nieuporządkowanym (1)*: Ná to co nie idzie řwym torem/ ále wychodzi z włáfney kloby/ trudniey bywa odpowiedáć *CzechRozm* 83.

»wziąć w kluby« = *dotkliwie dořwiadczyć (3)*: *WisznTr* 5; Vyřrzałes z gory niewdźięcznořci moie/ Záčzymes mię wźiał Pánie w kluby twoie. *CzahTr* B3, H3v.

»w swej klobie zachowywać się« = *być używanym zqodnie z przepisami (1)*: pewnie thámže wolá řwoia y řłowem řwym odmienić to może: którym pořtánowił/ gdy řye pořtánowienié óno w řwéy klóbie nie záchowywa. *BiałKat* 338v.

»w klobie swej zostawać« = *być ściřle przestrzegany (1)*: iż z powinnořci urzędu terażniejszego naszego przestrzeceřmy tego powinni, aby to, co w statucie stoi, w klobie swej zostało a szeroko się nie rozciágało. *DiarDop* 86.

4. [*Rodzaj potrzasku na ptaki:* Klobá ma być żelázna álbo drewniána ná moc *CygMyřl* F2v, C4v, I.]

5. [*Pęć konopi lub lnu stanowiący jednostkę miary:* Item sciendum, quod canapum kloba, hoc est garszci 30, per.gr. tres *InwŻup* 313.]

6. *n-pers (2)* : Item powyada yřz then tho Czefřek y sklyoba baccalarzem yego namawyali ná zlodzyeiřthvo *LibMal* 1546/118, 1546/118.

Synonimy: 2. *baran, haspel, kierat, koło, kołowrot, wał, wałek, żoraw.*

Cf [**KLUB**]